

УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО МЕХАНІЗМУ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ПРОФЕСОРА В.Я. АМБРОСОВА

*Маренич Т.Г., д.е.н., професор, Харківський національний
технічний університет сільського господарства імені Петра
Василенка, Ковальова Т.В., к.е.н., доцент, Харківський
національний автомобільно-дорожній університет*

Ефективність суб'єктів господарювання в сільському господарстві залежить від низки об'єктивних і суб'єктивних факторів. Підвищити дохідність сільськогосподарського виробництва, покращити фінансовий стан підприємств аграрної галузі, збільшити їх фінансові можливості для здійснення розширеного відтворення забезпечує раціональна організація внутрішньогосподарських відносин в сільськогосподарських підприємствах. Глибоко опрацьовуючи дану проблематику, В.Я. Амбросов незмінно доводив необхідність здійснення товарно-грошових відносин на рівні структурних підрозділів.

На прикладі реформованих колгоспів і радгоспів Харківської області, перетворених на колективні сільськогосподарські підприємства (КСП) і акціонерні товариства, було проведено з безпосередньою участю Володимира Яковича ґрунтовне дослідження стану організації внутрішньогосподарських відносин в господарствах регіону. Результати аналізу узагальнено у відомих наукових статтях «Ефективність внутрігосподарських відносин у реформованих підприємствах», «Ценообразование и цены на продукцию и внутрихозяйственные ресурсы» [2] та ін. [3, 4].

В результаті було встановлено ступінь правової основи власності на засоби виробництва і землю для сільських товаровиробників; визначено особливості формування трудових колективів власників, розподілу і закріплення засобів виробництва і землі за трудовими колективами підрозділів; виявлено особливості формування внутрішньогосподарських структурних підрозділів, ступінь їх економічної самостійності та самоврядування.

Підкреслювалось, що організація внутрішньогосподарських відносин на основі власності товаровиробників на засоби виробництва і землю повинна супроводжуватися освоєнням такого механізму, який би дозволив у короткі строки відновити і використати переваги великих товарних господарств, утвердити їх економічну незалежність, підвищити мотивацію до праці.

Роблячи висновок щодо наслідків реформи на селі, Володимир Якович відмічав, що внутрішньогосподарські відносини і нині формуються без врахування інтересів власників, які сумісно використовують землю і засоби виробництва.

Основним методом господарювання вченим визначався комерційний розрахунок, який має забезпечити умови для самоокупності та самофінансування всіх трудових колективів підприємства. Відзначалось, що з формуванням внутрігосподарського ринку і утвердженням пріоритета ринкових цін прибуток повинен надходити у розпорядження підрозділів реформованих господарств. В.Я. Амбросов звертав увагу на те, що схема розподілу прибутку, одержаного від реалізації продукції (робіт, послуг), принципово видозмінюється. Від органу управління підприємством вона переходить до колективу власників-товаровиробників, що його створюють. Комерційний дохід самостійно повинен використовуватися на розвиток підрозділу, стимулювання праці, виплату дивідендів.

Обґрунтовувалось, що важливою складовою внутрішньогосподарського механізму є внутрішньогосподарські ціни на продукцію (роботи, послуги) і виробничі ресурси. Тому «...в современных условиях принципы ценообразования на продукцию, равно как и на ресурсы внутрихозяйственного оборота, должны быть едиными. Это значит, что вся продукция внутрихозяйственного оборота также становится товаром» [2, с. 25]. Тобто, доводилось, що принцип формування таких цін повинен бути адекватним галузевому підходу – відшкодовування витрат і одержання гарантованого прибутку.

Запропоновано моделі внутрішньогосподарських цін на ресурси і продукцію внутрігосподарського обороту, які

забезпечують своєчасне відшкодування витрат, гарантоване надходження прибутку у процесі товарно-грошового обміну на ринку підприємства, а отже, стійкий фінансовий стан усіх підрозділів, включаючи тих, які реалізують продукцію (роботи, послуги) на внутрішньому ринку.

Відстоюючи посилення ролі внутрішньогосподарських підрозділів, Володимир Якович стверджував, що важливою організаційною умовою при переході до комерційного розрахунку є створення надійної інформаційної бази, яка забезпечить прийняття самостійних господарських рішень на рівні структурних підрозділів. Використання комерційного розрахунку колективами власників, які функціонують самостійно, на думку вченого, вимагало принципово нових підходів до планування (бізнес-планування), обліку (децентралізація, розподіл функцій), калькулювання (платежі, податки, своя і наймана праця), договірних відносин (матеріальна відповідальність).

Володимир Якович послідовно обґрунтовував необхідність чіткого розподілу механізмів регулювання – економічного на рівні держави, господарського – стосовно до підприємств, і внутрішньогосподарського як головної ланки регулювання виробничих відносин у сфері матеріального виробництва [5, с. 3].

Дані положення наукової спадщини В.Я. Амбросова залишаються актуальними і для сучасного етапу соціально-економічного розвитку аграрної сфери України, що вимагає творчого осмислення ідей Великого Вченого.

Література: 1. Амбросов В.Я. Ефективність внутрігосподарських відносин у реформованих підприємствах / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич, В.М. Русскін // Економіка України. – 1996. – №12. – С. 56-63. 2. Амбросов В.Я. Ценообразование и цены на продукцию и внутрихозяйственные ресурсы / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич // Бізнес інформ. – 1997. – №18. – С. 24-26. 3. Амбросов В.Я. Реструктуризація і механізм взаємовідносин у колективних підприємствах / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич // Економіка України. – 1998. – №8. – С. 62-68. 4. Амбросов В.Я. Організація комерційного розрахунку в агроформуваннях: Навч. посіб. / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич. – Харків: ХНТУСГ, 2006. – 172 с. 5. Амбросов В.Я. Теорія та методологія механізмів регулювання в агроформуваннях: Монографія / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич – Харків: «Міськдрук», 2013. – 166 с.